شي جينپيڭنىڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىنىڭ جەتەكشىلىگىندە ـــ جاڭا ٴداۋىر، جاڭا تەبىن، جاڭا تابىس

قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ: ”جاڭا سالت“تىڭ كوركەم بەينەسى

باس شۇجي كوڭىل بولگەن بۇقارانىڭ ماڭايىنداعى ىستەر

☐ **شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ تىلشىلەرى**

”قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى اتقارۋ قالىڭ حالىق بۇقاراسىنىڭ تۇرمىس ورتاسىنا سايادى، بايلىقتى ۇنەمدەپ پايدالانۋعا سايادى، قوعامدىق وركەنيەت ورەسىنىڭ دە ماڭىزدى بەينەسى“. باس شۇجي شي جينپيڭ قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ سىندى ”شەشۋشى كىشكەنە ٴىس“كە ەرەكشە كوڭىل ٴبولدى.

2018 ـ جىلى 11 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپيڭ شاڭحايدا قىزمەت تەكسەرگەن كەزدە: قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ ــ جاڭا سالت ، ـ دەپ باسا دارىپتەدى.

”جاڭا سالت“تى اليالاتىنا ايگىلەيتىن قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ بۇكىل ەلدەگى ايماق دارەجەلى جانە ونان جوعارى قالالاردا جالپى بەتتىك باستالدى.

■ ”تۇرگە ٴبولۋ“ قورشاعان ورتانى جاقسارتتى، كوڭىلدىلىك سيلادى

”قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ مەملەكەتكە پايدالى، حالىققا پايدالى. شياۋمياۋزى قىستاعىنداعى اۋىلداستار، سانالىلىقپەن قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە بولگىزدەر...“ تاڭ جاڭا ساز بەرگەن ٴبىر كۇنى تاڭەرتەڭ، قىستاق تۇرعىنى جاڭ يۋيكۋي قوقىر ـ قوقسىقتى تازالاپ تاسيتىن ٴۇش دوڭگەلەكتى موتوتسيكلىن ايداپ، قىستاقتا ارلى ـ بەرلى اينالا باستادى. ٴۇش دوڭگەلەكتى موتوتسيكلدىڭ كەرنايىنان شىققان ٴۇن قىستاق اسپانىندا جاڭعىردى، كەيبىر قىستاق تۇرعىندارى داۋىستى ەستىپ اۋىق ـ اۋىق سىرتقا شىعىپ، تۇرگە ٴبولىپ قويعان قوقىر ـ قوقسىقتارىن جاڭ يۋيكۋيدىڭ قوقىر ـ قوقسىق تاسيتىن ٴۇش دوڭگەلەكتى موتوتسيكلىنە تاستاپ جاتىر.

بۇل ٴتىلشىنىڭ جۋىردا ىشكى موڭعۇل اۆتونوميالى رايونى چيفىڭ قالاسى سۇڭشان رايونىنىڭ اۋىل ـ قىستاعىنا تىلشىلىك جاساعان كەزدە كورگەن كورىنىسى.

شياۋمياۋزى قىستاعى ىشكى موڭعۇل اۆتونوميالى رايونى چيفىڭ قالاسىنىڭ سۇڭشان رايونىندا، بىلتىردان بەرى قىستاق قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى زور كۇشپەن اتقارا باستادى. قىستاقتىڭ كىرە بەرىسىندە بوي جازىپ جۇرگەن 70 جاستاعى قىستاق تۇرعىنى بي يۇيلياڭ تىلشىگە بۇرىن كوشە بويى توزىپ تۇراتىندىعىن، بارلىق جەردەن ارام ٴشوپ، كەرەكسىز قۇمىرا، جىرتىق قاعاز قوراپتار كەزدەسەتىندىگىن، قازىر بۇكىلدەي وزگەرگەندىگىن ايتىپ: ”قورشاعان ورتا جاقساردى، سىرتقا شىققاندا كوڭىل كۇيىمىز دە كوتەرىڭكى بولدى“، ـ دەدى.

”قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ، ٴبىر جاعىنان، حالىق تۇرمىسىنا قاتىستى بولسا، ەندى ٴبىر جاعىنان، وركەنيەتكە قاتىستى“ ــ بۇكىل ەلدە قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى ەڭ الدىمەن اتقارعان شاڭحاي قالاسىنىڭ تۇرعىندارىنىڭ بۇل جونىنداعى اسەرى تەرەڭ.

شاڭحاي قالاسى باۋشان رايونى ياڭتاي الەۋمەتتىك تۇراعىندا قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە بولۋگە قاتىستى ەرەجە 7 ـ ايدا رەسمي تياناقتاندىرىلعانىنان بەرى، الەۋمەتتىك اۋماق ”بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا، بەلگىلەنگەن جەرگە تاستاۋ“ ٴتۇزىمىن اتقاردى. قوقىر ـ قوقسىق ساندىعى ازايىپ، 7 قوقىر ـ قوقسىق تاستاۋ ٴتۇيىنى ەكىگە ازايتىلدى؛ قوقىر ـ قوقسىق ساندىعىن قويۋ ۋاقىتى دا قىسقاردى، تاستاۋ ٴتۇيىنى ٴار كۇنى تاڭەرتەڭ ـ كەشتە جەكە ـ جەكە 2 ساعات اشىلادى، ارالىعىندا قوجالىق سەرىكتەستىگىنىڭ قىزمەتكەرلەرى سوندا تۇرىپ، ساندىق تولسا دەرەۋ الىپ كەتىپ، سىرتقا توگىلۋىنىڭ الدىن الادى.

شاعىن اۋماقتاعى ەگىز بالا شۇ چيڭ ـ ۋ مەن شۇ شيۇيبايى قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە بولۋدەگى ”بەلسەندىلەر“گە اينالدى، جازدىق دەمالىس كەزىندە ولار 20 رەتتەن استام ەرىكتى بولىپ، قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدىڭ ”اتا مەكەندى اناعۇرلىم كورىكتەندىرگەن“ بارىسىن ٴوز باستارىنان كەشىردى.

”جۇگەرىنىڭ شاشاعى دىمقىل قوقسىق، قابىعى قۇرعان قوقسىق؛ جاڭعاقتىڭ قابىعى قۇرعاق قوقسىق، وزەگى دە قۇرعاق قوقسىق“. ادام وڭاي جاڭىلاتىن وسى قوقسىقتاردى تۇرگە ٴبولۋ اپەكەلى ـ ٴىنىلى ەكەۋىنىڭ جەتىك يگەرگەن ىسىنە اينالدى.

ساندى مالىمەتتە كورسەتىلۋىنشە، 7 ـ ايدا «شاڭحاي قالاسىنىڭ تۇرمىستىق قوقىر ـ قوقسىقتى باسقارۋ ەرەجەسى» اتقارىلعان العاشقى ايدا دىمقىل قوقسىقتىڭ كۇندىك تازالاپ تاسۋ مولشەرى 0.82 تونا بولىپ، الدىڭعى ايداعىدان 15%، 2018 ـ جىلدىڭ اياعىنداعىدان 82% ارتقان؛ قۇرعاق قوقسىقتىڭ كۇندىك تازالاپ تاسۋ مولشەرى شامامەن 1.7 تونا بولىپ، 6 ـ ايداعىدان 11.7% تومەندەگەن؛ جيناپ الىپ پايدالانۋعا بولاتىن زاتتاردىڭ كۇندىك تازالاپ تاسۋ مولشەرى 10% ارتىپ، 4400 توناعا جەتكەن. قۇرعاق قوقسىقتىڭ مولشەرى ازايىپ، دىمقىل قوقسىق پەن جيناپ الىپ پايدالانۋعا بولاتىن زاتتاردىڭ بايلىققا اينالۋ جاعدايى ۇزدىكسىز جاقسارعان.

قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ سىندى وسى ”جاڭا سالت“ شاڭحايدان بۇكىل ەلگە قاراي ۇزدىكسىز كەڭەيۋدە. جۋىردا ٴبىر ساياحات جەتەكشىسىنىڭ قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى جاتقا ايتقان بەينەجازباسى يىنتەرنەتتە قىزۋ قارسى الۋعا بولەندى.

”شاڭحايعا ٴبىر رەت كەلگەندە قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى ۇيرەنىپ الۋعا بولادى ەكەن، وتە جاقسى“، ـ دەدى حبەيدەن كەلگەن ساياحاتشى جۋ چيميڭ.

■ ”تۇرگە ٴبولۋ“ قالا مەن اۋىلدى ناقتاپ جونگە سالۋعا، الەۋمەتتىك اۋماقتىڭ جاراسىمدىلىعىنا ٴتيىمدى

بيىل 6 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپيڭ قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ قىزمەتىنە ماڭىزدى نۇسقاۋ بەرگەندە بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى جالپىلاستىرۋدا، ماڭىزدىسى، عىلمي باسقارۋدى كۇشەيتىپ، باياندى مەحانيزم قالىپتاستىرىپ، ادەتكە اينالدىرۋدى ىلگەرىلەتۋ كەرەك. سونىمەن بىرگە مىنانى دا باسا دارىپتەدى: جەتەكتەۋدى كۇشەيتىپ، جەر جاعدايىنا قاراي ىستەپ، ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتىپ، قىزمەتتى مۇقيات، ناقتى ىستەپ، تاباندىلىقپەن يگەرۋ كەرەك.

ادەتكە اينالدىرۋدى قالاي ىلگەرىلەتۋ كەرەك، قالاي مۇقيات، ناقتى ىستەۋ كەرەك؟ بۇل جونىندە ياڭتاي الەۋمەتتىك تۇراعىنداعى تۇرعىندار تەرەڭ اسەر العان.

قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ اتقارىلعانىنان كەيىن، ”بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا تاستاۋ“ جونىندە ياڭتاي الەۋمەتتىك تۇراعىنداعى تۇرعىندار كەزىندە ۋيچات توبىندا قىزۋ تالقى ورىستەتكەن بولاتىن:

”’تاڭەرتەڭ ساعات 6 جارىمنان 8 جارىمعا دەيىنگى، كەشكى ساعات 6دان 8گە دەيىنگى‘ ۋاقىت مەنىڭ قىزمەت، تۇرمىس رىتىممە ۇيلەسپەيدى ەكەن، قوقىر ـ قوقسىق تاستاۋعا ۇلگەرە الماي قالسام قايتەمىن؟“ دەپ سۇرادى ٴبىر تۇرعىن.

قوقىر ـ قوقسىق تاستاۋى قولايسىز تۇرعىنداردىڭ تەلەفون سوعىپ تىركەۋگە الدىرۋىنا بولادى، تۇرعىندار كوميتەتى جاعدايعا قاراي ۇيگە بارىپ قىزمەت وتەيدى ــ ياڭتاي الەۋمەتتىك تۇراعىنىڭ تۇرعىندار كوميتەتى شەشۋ جولىن الا قويدى.

”اقىلداسۋدان، تۇسىنۋدەن شەشۋ جولىن الا قويعانىما دەيىن شاعىن اۋماق تۇرعىندارىنىڭ بايلانىسى بارعان سايىن قويۋلاستى“، ـ دەدى الەۋمەتتىك تۇراعىنا قاراستى مەيلين تۇرعىندار كوميتەتى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۋجيى يان شيۋچين.

تۇرعىن ٴۇي جانە قالا، اۋىل قۇرىلىسى مينيسترلىگىنىڭ مينيسترى ۋاڭ مىڭحۇي بىلاي دەدى: ”الەۋمەتتىك اۋماق ــ قالا باسقارۋ جۇيەسىنىڭ نەگىزگى بىرلىگى ٴارى قوقىر ـ قوقسىق شىعاتىن نەگىزگى جەر. تۇرعىنداردى نەگىزگى تۇلعا ەتىپ، الەۋمەتتىك اۋماقتان باستاپ يگەرگەندە عانا، قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ ٴبىرشاما جاقسى ناتيجەگە يە بولادى“.

”قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ ــ قوعامدىق جونگە سالۋدىڭ ٴبىر جۇيەلى ينجەنەرياسى، ول قالا مەن اۋىلدى ناقتاپ باسقارۋ ورەسىن سىنايدى“. چيڭحۋا داشۋەسى قورشاعان ورتا شۋەيۋانىنىڭ پروفەسسورى ليۋ جيانگو بىلاي دەپ قارادى: قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى جاقسى ىستەۋ قالا مەن اۋىلدى ”ناقتاپ جونگە سالۋ“عا ٴتيىمدى ٴارى بەرەكەلى، جاراسىمدى الەۋمەتتىك اۋماق راين قالىپتاستىرۋعا ٴتيىمدى.

■ ”تۇرگە بولۋ“دە باستاپقى بۋىندا جيناۋ، ورتاڭعى بۋىندا تاسۋ، سوڭعى بۋىندا ٴبىر جاقتى ەتۋ سىندى كەمەلدى تىزبەك قالىپتاستى

2016 ـ جىلى 12 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپيڭ ورتالىق قارجى ـ ەكونوميكا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ ٴماجىلىسىن باسقارىپ اشىپ، قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ ٴتۇزىمىن جالپى بەتتىك جالپىلاستىرۋدى اقىلداسىپ، تۇرگە ٴبولىپ تاستايتىن، تۇرگە ٴبولىپ جينايتىن، تۇرگە ٴبولىپ تاسيتىن، تۇرگە ٴبولىپ ٴبىر جاقتى ەتەتىن قوقىر ـ قوقسىقتى ٴبىر جاقتى ەتۋ جۇيەسىن جەدەل قالىپتاستىرۋ كەرەكتىگىن باسا دارىپتەدى.

بۇكىل ەلدىڭ ٴىشىنارا قالالارىندا قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە بولۋدىڭ باستاپقى بۋىندا جيناۋ، ورتاڭعى بۋىندا تاسۋ، سوڭعى بۋىندا ٴبىر جاقتى ەتۋ سىندى كەمەلدى تىزبەگى قالىپتاسىپ ۇلگەردى.

قاۋىرت ورىستەتىلگەن قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ تازالىق پۋنكتتەرىنە دە جاڭا وزگەرىس الا كەلدى.

”بيىل جىل باسىنان بەرى، تازالىق پۋنكتىنىڭ ٴار كۇنى قابىلدايتىن قوقىر ـ قوقسىق مولشەرى 10% تومەندەدى، مۇنىڭ سەبەبى، نەگىزىنەن، اسحانا، اس ٴۇي قوقىر ـ قوقسىعى مەن باسقا قوقىر ـ قوقسىقتاردىڭ ٴبولىنۋى“. بەيجيڭ قالاسى شيچيڭ رايونى ورتا تازالىعىنا قىزمەت وتەۋ ورتالىعى 2 ـ اترەتى جۇمىس اترەتىنىڭ باستىعى ۋاڭ شياۋدۇڭ تانىستىرىپ: شاعىن اۋماقتان تاسىپ اكەلىنگەن قوقىر ـ قوقسىقتار ەگەر تۇرگە ٴبولۋ تالابىنا ۇيلەسپەسە، تازالىق پۋنكتىنىڭ قابىلداۋدان باس تارتۋىنا بولادى، ـ دەدى.

ٴتىلشى قوقىر ـ قوقسىقتى سوڭعى بۋىندا ٴبىر جاقتى ەتۋدى توڭىرەكتەي وتىرىپ، تۇرعىن ٴۇي جانە قالا، اۋىل قۇرىلىسى تاراۋلارى ۇستەمەلەي قارجى قوسىپ، نەگىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىسىن جۇرگىزىپ جاتقاندىعىن، ال جەر ـ جەر دە جارىسا ٴۇن قاتىپ، بەلسەنە ىزدەنىس جاساعاندىعىن ۇعىستى.

شياۋمياۋزى قىستاعىن مىسالعا الساق، قىستاقتار اراسىنداعى ارالىق الىس، شوعىرلى ٴبىر جاقتى ەتۋدىڭ زات اينالىم وزىندىك قۇنى جوعارى بولعاندىقتان، ٴار قىستاق وزدەرى قۇرىلعى سالىپ العان. شياۋمياۋزى قىستاعى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۋجيى جاۋ حۇيجيە تانىستىرىپ: ”قوقىر ـ قوقسىقتى ٴبىر جاقتى ەتۋ پۋنكتى قىستاقتىڭ سىرتىنا سالىندى، قىستاقتان ٴار كۇنى شامامەن 4 تەكشەمەتر قۇرعاق قوقىر ـ قوقسىق شىعادى، وڭدەۋدەن وتكەننەن كەيىن تەك از عانا ’كۇل‘ قالادى“، ـ دەدى.

شاڭحايدىڭ كەيبىر شاعىن اۋماقتارى ”دىمقىل قوقىر ـ قوقسىقتى شاعىن اۋماقتان شىعارماۋ“ جونىندە سىناق جاسادى، تۇرعىندار وتباسىلارىنداعى كوكونىس جاپىراقتارى، جەمىس ـ جيدەك قابىقتارى شاعىن تۇرپاتتى بيوحيميالىق قۇرىلعىدا اشىتىلعانىنان كەيىن، لەزدە ”ورگانيكالىق تىڭايتقىش“قا اينالادى دا، گۇل ـ شوپتەردى باپتاۋعا ىستەتىلىپ، دىمقىل قوقىر ـ قوقسىقتى بايلىققا اينالدىرىپ پايدالانۋ جۇزەگە اسىرىلدى.

شاڭحاي قالاسىنىڭ تۇرعىنى شۋي جيڭجيڭ جۋىردا مەكەمەسى ۇيىمداستىرعان قوقىر ـ قوقسىقتى ٴبىر جاقتى ەتۋ جونىندەگى عىلىم جالپىلاستىرۋ قيمىلىنا قاتىناستى. ”تۇرگە بولگەننەن كەيىن قوقىر ـ قوقسىقتىڭ جىلۋلىق قۋاتى جوعارىلاپ، ورتەۋ زاۋودىنىڭ ەلەكتر شىعارۋ ونىمدىلىگى اناعۇرلىم ارتادى ەكەن. الدىڭعى بۋىنداعى تۇرگە ٴبولۋدىڭ سوڭعى بۋىندا ٴىس جۇزىندىك ونىمدىلىك تۋدىرعانىن كورۋ ٴبىزدىڭ قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋدى جاقسى ىستەۋىمىز جونىنەن زور شابىت بولدى“.

”ەلىمىزدىڭ تۇرگە ٴبولىپ ٴبىر جاقتى ەتۋ قۇرىلعىلارى بىرتە ـ بىرتە كوپ نەگىزدەنۋگە، وسزاماندانۋعا قاراي بەت الۋدا، تۇرلىشە قالالار جيناپ تاسۋ، ورتەپ ەلەكتر شىعارۋ، بيولوگيالىق ٴبىر جاقتى ەتۋ، قايتا تۋىنداتىپ بايلىقتى جيناپ الىپ پايدالانۋ سياقتىلارداعى ولقىلىق جايىتتەرگە قاراتا، جەكە ـ جەكە قاتىستى جوبا جاساپ، قۇرىلىس باستادى. قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ الا كەلگەن مولشەردى ازايتۋ، بايلىققا اينالدىرۋ، زالالسىزداندىرۋ اسەرى بارعان سايىن كورىنە باستادى“، ـ دەدى ليۋ جيانگو.

ەلىمىزدىڭ قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ قىزمەتى تۇيىننەن جالپى بەتتىككە قاراي بىرتىندەپ جۇرگىزىلىپ، ونىمدىلىگى كورىنە باستادى. بيىلدان باستاپ بۇكىل ەلدەگى ايماق دارەجەلى جانە ونان جوعارى قالالار تۇرمىستىق قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولۋ قىزمەتىن جالپى بەتتىك باستادى، 2020 ـ جىلدىڭ سوڭىنا جەتكەندە، 46 ٴتۇيىندى قالا قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولىپ ٴبىر جاقتى ەتۋ جۇيەسىن نەگىزىنەن ورناتىپ بولادى، 2025 ـ جىلدىڭ سوڭىنا دەيىن بۇكىل ەلدەگى ايماق دارەجەلى جانە ونان جوعارى قالالار قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ٴبولىپ ٴبىر جاقتى ەتۋ جۇيەسىن نەگىزىنەن ورناتىپ بولادى.

(تىلشىلەر جياڭ ۋي، حى شينرۇڭ، دۋ كاڭ، ۋاڭ يۋۋليڭ، گۋان گۇيفىڭ، ان لۋمىڭ)
(شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 8 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى بەيجيڭنەن بەرگەن حابارى)

كورىكتى مەكەنىمىزدى ويداعداي قورعايىق

مەن پارتيانىڭ مەيىر ـ شاپاعاتىندا ەسەيىپ ـ ەرجەتتىم ۇلتتار ىنتىماعى ماعان كۇش ـ قۋات سيلادى

☐ **توقسۋ اۋداندىق ساياسي كەڭەس پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ شۋجيى، ورىنباسار ٴتورانعا نۇرنيسام تەلىپ**

مەن توقسۋدىڭ وزىندە تۋىپ ٴوستىم. بالا كەزىمىزدە ۇيدە ادام كوپ، كىرىس از ەدى، ٴبىر ۇيدەگى 8 جان جالعىز اكەمنىڭ ەڭبەكاقىسىنا سۇيەنىپ كۇنەلتۋشى ەدىك، كۇندەرىمىز تارشىلىقپەن ٴوتىپ جاتاتىن. بالا كەزىمىزدەن باستاپ اكەمىز بىزگە ٴار ۇلت ٴبىر وتباسىنىڭ ادامى، مەملەكەتتە ٴبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ٴتىلدى يگەرۋ قارىم ـ قاتىناس جاساۋعا، ارالاسۋعا پايدالى بولىپ قانا قالماستان، كەلەشەكتە قىزمەت تابۋعا دا جەڭىل بولادى دەپ تاربيە بەرەتىن. ٴبىزدىڭ ۇيدەگى اعا ـ ٴىنى، اپەكە ـ سىڭلىلەرىمىز كىشكەنتايىمىزدان شاعىن اۋماقتاعى حانزۋ، حۇيزۋ بالالارمەن بىرگە ۇيرەنىپ، بىرگە ويناپ، شۋلدەپ، قارنىمىز اشقاندا قايسى كورشىنىڭ ۇيىنە بارساق تا ٴشولىمىز قانىپ، قارنىمىز تويىپ قايتاتىنبىز، ارامىزدا ەشقانداي كىربىڭدىك بولماۋشى ەدى. ۇنەمى بىرگە وينايتىندىقتان، ٴبارىمىز مەملەكەتتە ٴبىر تۇتاس قولدانىلاتىن تىلدە جاتىق سويلەي الاتىنبىز.

وسى كۇنگە دەيىن ٴالى ەسىمدە، كىشكەنە كەزىمدەگى بىرگە وينايتىن سەرىگىم جياڭ شينحۋانىڭ شەشەسىنىڭ اتى ياڭ گۇيفاڭ بولاتىن، ٴبىز ٴبىر توپ بالا تۇگەلدەي ونى ياڭ اپاي دەپ اتاۋشى ەدىك. ٴبىزدىڭ ەكى ۇيدىڭ ەسىگىنىڭ الدىندادا ۇلكەن تۇت اعاشى بار بولاتىن، ياڭ اپايدىڭ ۇيىنىڭ ەسىگىنىڭ الدىنداعى تۇت اعاشى قارا ٴتۇستى تۇت جەمىسىن بەرەتىن، ٴبىزدىڭ ۇيدىڭ ەسىگىمىزدىڭ الدىنداعى تۇت اعاشى اق ٴتۇستى تۇت جەمىسىن بەرەتىن. ٴار جىلى جاز كىرىسىمەن ٴبىز ٴبىر توپ بالا تۇت جەمىسىنىڭ تەزىرەك پىسۋىنا اسىعۋشى ەدىك. 5 ـ اي كەلىسىمەن ابدەن پىسقان تۇت جەمىسىنىڭ ەڭ مولدىرەپ، قاراسى جالتىراپ تۇراتىن، ۇلكەندەۋ بالالار اتا ـ اناسى بايقاماعان كەزدە اعاشقا شىعىپ تۇت جەمىسىن ۇزىپ جەيتىن، كىشكەنە بالالار تەك كوزىمىز باقىرايىپ، سىلەكەيىمىز شۇبىرىپ قاراپ تۇرۋشى ەدىك. شەشەم ۇيدەن ٴبىر توسەك جاپقىش الىپ شىعاتىن دا، بىرنەشە بالا بۇرىش ـ بۇرىشىنان ۇستاپ تۇرعاندا، شەشەم اعاش بۇتاعىنان ۇستاپ سىلكىپ قالعاندا، ەزىلىپ پىسكەن تۇت جەمىستەرى ساۋلاپ تۇسەتىن. جاسىل اعاش ساياسىندا ياڭ اپاي ۇيىنەن كامپيت، پرانىك الىپ شىقسا، شەشەم ساڭزى، بالكۇلشە الىپ شىعاتىن دا، ۇلكەن كىسىلەر مەن بالالار ۇستەلدى قورالاي تۇت جەمىسىن جەپ، بالكۇلشەدەن اۋىز ٴتيىپ وتىراتىن، سول كورىنىستى ٴالى كۇنگە دەيىن ۇمىتا المايمىن. كەيىن جياڭ شينحۋا قىزمەتكە قاتىناستى، مەن دە ىلگەرىندى ـ كەيىندى اۋىلعا (قالاشىق)، اۋدانعا تۋتە قاراستى ورگاندا، ورىندا قىزمەت ىستەدىم، قىزمەت قاربالاستىعىمەن كەزدەسۋىمىز كوپ بولمادى، دەسەدە اندا ـ ساندا تەلەفوندا ۋادەلەسىپ، بىرگە تاماقتانىپ، اڭگىمە دۇكەنىن قۇرۋشى ەدىك، مەنىڭ جياڭ شينحۋامەن بالا كەزدەگى ورناتقان دوستىعىم بارعان سايىن تەرەڭدەي ٴتۇستى، ٴبىزدىڭ دوستىق گۇلىمىز تياناشاننىڭ قارعالداعىنداي پاك تە كىرشىكسىز بولىپ، ماڭگى اشىلىپ تۇرا بەردى.

2008 ـ جىلى مەن اۆتونوميالى رايوندىق حالىق شيپاحاناسىنا اۋرۋ كورسەتۋگە بارىپ، دەنساۋلىق تەكسەرۋ بارىسىندا باس سەستىرا ليۋ دۇمەيىمەن تانىستىم. تەكسەرۋ اياقتاعان سوڭ توقسۋعا قايتتىم، ٴبىر اپتادان كەيىن شيپاحانادا تەلەفون شالىپ، اۋرۋىمنىڭ جاعدايى كۇردەلى ەكەنىن، تاعى كەلىپ قايتالاي تەكسەرۋىم كەرەكتىگىن ايتتى. تەلەفوندى تىڭداپ بولعان سوڭ باسىم زەڭىپ، تالاي ۋاقىتقا دەيىن ەسىم شىعىپ ٴجۇردى. مەن جاڭا تانىسقان باس سەستىرا ليۋ دۇمەيگە تەلەفون شالدىم، تەلەفوننىڭ ارعى باسىنداعى ليۋ دۇمەي كوڭىلىمدى اۋلاپ: ”الاڭداما، قازىر ەمدەۋ تەحنيكاسى سونشا كەمەلدى تۇرسا، ونىڭ ۇستىنە اۋرۋ انىقتالىپ بولعان جوق، الاڭسىز كەلىپ تەكسەرىلىپ كور“، ـ دەدى. مەنىڭ قوبالجىعان كوڭىلىم لەزدە ساباسىنا ٴتۇستى. سوڭىنان مەن پويەزبەن تۇندەلەتىپ ۇرىمجىگە تارتتىم. مەن قالجىراعان بەتى اۆتونوميالى رايوندىق حالىق شيپاحاناسىنىڭ قاقپاسىنا جەتكەنىمدە، ويلاماعان جەردەن باس سەستىرا ليۋ دۇمەي مەنى كۇتىپ تۇر ەكەن، سول ساتتە ٴوز جان اشىر جاقىنىمدى كورگەندەي بولدىم. كەيىن ٴار جىلعى تەكسەرۋدە مەن ۇنەمى باس سەستىرا ليۋ دۇمەيدى كورەتىن بولدىم، ول ٴار جولى مەنى ىقىلاسپەن كۇتىپ الىپ، بار زەيىنىمەن قارايلاسىپ ٴجۇردى. 2017 ـ جىلى نەمەرەم اۆتونوميالى رايوندىق حالىق شيپاحاناسىنا اۋرۋ كورسەتۋگە بارىپ، تاعى دا باس سەستىرا ليۋ دۇمەيدىڭ تۋىسقانداي قامقورلىعىندا بولدى، مەن قاتتى اسەرلەندىم. قازىرگە دەيىن حابارلاسىپ، ٴوزارا كوڭىل ٴبولىپ جۇرەمىز، ٴبىر ٴۇيدىڭ ادامى بولماساق تا، ٴبىر ٴۇيلى جاننان ارتىقپىز.

باسىپ وتكەن نەشە ون جىلدىق جولىما قايىرىلا قاراعانىمدا، پارتياعا شىن جۇرەكتەن العىس ايتامىن، پارتيانىڭ باۋلۋى مەن قامقورلىعىندا مەن ٴبىر قارايىم جۇمىسشىنىڭ بالاسىنان بىرتىندەپ ەسەيىپ، اۋدان دارەجەلى پارتيالى باسشى كادر بولىپ جەتىلدىم. بيىل جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاندىعىنىڭ 70 جىلدىعى، وتانىمىزدا جەر ـ كوكتى ٴدۇر سىلكىندىرگەن وزگەرىستەر بولدى، مەنىڭ اتا مەكەنىمدە دە وراسان زور وزگەرىستەر تۋىلدى، سىرت جەرلەرگە جۇمىس ىستەپ ورالعان ادامدار اتا مەكەنىمىزدىڭ وزگەرىسىنە تاڭدايى قاقپاي تۇرا المايدى. ٴار ۇلت باۋىرلاستار ەتەنە سىيلاسىپ، ٴبىر ـ بىرىنە دەمەۋشى بولىپ، ٴبىر وتباسىنىڭ ادامىنداي ۇيىتۋدا، مۇنىڭ ٴبارى پارتيانىڭ دانا دا ۇلى باسشىلىعىنىڭ ارقاسى، شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ ابزال ساياساتىنىڭ ارقاسى. بۇگىنگى كۇندە تۇرمىس كەشىرىپ جاتقان بىزدەر باقىتتىمىز، كوڭىلدىمىز. ٴبىز ماڭگى پارتياعا العىس ايتامىز، پارتيانىڭ سوزىنە قۇلاق اسامىز، پارتياعا ىلەسەمىز!

اۋەلگى ماقساتتى جانە بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاپ، سوتسياليزم قۇرىلىسشىلارىن جانە ٴىزباسارلارىن باۋلۋعا كۇش قوسايىق

(باسى 1 ـ بەتتە)

ارايلى كۇننىڭ التىن شۋاعىنا مالىنعان مەكتەپ اۋلاسىندا ساباقتاستار مىعىم سەنىممەن، تاسقىنداعان جىگەرمەن جاستىق لەبىن جانە اسقاق سەزىمدەرىن الاۋلاتتى. ورتا مەكتەپتىڭ ۋنيۆەرسال وقىتۋ عيماراتى الدىنداعى الاڭدا ايبىندى مەملەكەت ٴانى اۋەنىندە بەس جۇلدىزدى قىزىل تۋ باياۋ كوتەرىلدى، ٴار ۇلت وقىتۋشى ـ وقۋشىلار جاڭا جۇڭگونىڭ 70 جىلدىق كۇرەس تاريحىن بىرگە ەسكە الىپ، ۇلى وتانىنا دەگەن شىنايى ماداعى مەن ىزگى تىلەگىن بىرگە ٴبىلدىردى. سالتتا زەينەتكە شىققان وقىتۋشىلار ۋاكىلدەرى، تاڭداۋلى وقىتۋشىلار ۋاكىلدەرى، وقۋشىلار ۋاكىلدەرى مەكتەپ تاريحى بەدەرلى ناقىشىنىڭ شىمىلدىعىن بىرگە اشىپ، مەكتەپتىڭ ۋاڭ جىن جياڭجۇن ٴوزى قۇرعان، لاۋلاعان سوعىس ورتىندە ارميامەن بىرگە كوشكەن، بەيبىت جىلداردا بىرتىندەپ دامىپ زورايعان تاريحىن قايتا ەسكە الدى.

”سوعىستا دا، وندىرىستە دە 359 ـ لۇي ونەگە...“ وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردىڭ اسقاق سەزىممەن شىرقاعان ٴان اۋەنىمەن «نانيۋان» ٴانى وي ـ سانانى سول ٴبىر ۇمىتىلماس جىلدارعا ورالتتى. توپتىق حور «مەن 1 ـ تامىز ورتا مەكتەبىنىكىمىن» وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردىڭ ”قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۋ، سيىسىمدى، كەڭ پەيىل بولۋ“ مەكتەپ رۋحىن اسقاقتاتقان ماقتانىش سەزىمىن بەينەلەدى. «سۇيەمىن سەنى جۇڭگو» ٴانىنىڭ اسەرلى ىرعاعىمەن بارلىق وقىتۋشى ـ وقۋشىلار مەملەكەت تۋى استىنا جينالىپ، اسقاقتاتا ٴان شىرقاپ، وتان اناعا دەگەن شىنايى ماحابباتىن ٴبىلدىردى.

سالت اياقتاعاننان كەيىن، لي پىڭشين مەكتەپ تاريحى سارايىن ەكسكۋرسيالادى. سۋرەتتەر، كەستەلەر، ناقتى زاتتار مەكتەپتىڭ داڭق بارىسىن ايگىلەدى. لي پىڭشين ٴالسىن ـ ٴالسىن توقتاپ كوردى ٴارى قاتىستى جاعدايلاردى سۇراپ ۇعىستى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: 1 ـ تامىز ورتا مەكتەبى داڭقتى توڭكەرىستىك داستۇرگە جانە قىزىل گەنگە يە مەكتەپ، مەكتەپتىڭ قىزىل بايلىعىن ىشكەرىلەي اشىپ، ودان تولىق پايدالانىپ، جاس ٴوسپىرىم وقۋشىلاردىڭ جۇڭگو توڭكەرىسىنە، قۇرىلىسىنا، رەفورماسىنا قاتىستى تاريحي بىلىمدەر جونىندەگى تۇسىنىگىن ارتتىرىپ، ولاردى پارتيانى قىزۋ سۇيۋگە، وتاندى قىزۋ سۇيۋگە، حالىقتى قىزۋ سۇيۋگە تاربيەلەپ، جەتەلەپ، ٴىس جۇزىندىك ارەكەت ارقىلى قىزىل گەندى ۇرپاقتان ـ ۇرپاققا جالعاستىرۋ كەرەك.

لي پىڭشين بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ”اۋەلگى ماقساتتى ۇمىتپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ“ نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەسىن ورىستەتۋمەن ۇشتاستىرىپ، ”ٴتورت تانىم“دى كۇشەيتىپ، ”ٴتورت سەنىم“دى بەكەمدەپ، ”ەكىنى قورعاۋ“دى ورنداپ، شي جينپيڭنىڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىنىڭ وقۋلىققا، ساباقحاناعا، وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردىڭ وي ـ ساناسىنا كىرۋىن ٴۇرتىس ىلگەرىلەتىپ، سونىمەن بىرگە، پارتيا تاريحى، جاڭا جۇڭگو تاريحى جونىندەگى ۇيرەنۋ ـ ۇگىت تاربيەسىن مىقتى ۇستاپ، ٴار ۇلت وقىتۋشى ـ وقۋشىلارىن جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋعا، وتاننىڭ تۇتاستىعىن جانە ۇلتتار ىنتىماعىن سانالى تۇردە قورعاۋعا تاربيەلەۋ، جەتەلەۋ كەرەك. پارتيانىڭ وقۋ ـ اعارتۋ باعىتىن جانپاي داياكتىلەندىرىپ، ٴمورال ارقىلى ادام تاربيەلەۋ ٴتۇبىرلى مىندەتىن تياناقتاندىرىپ، پارتيا ٴۇشىن ادام تاربيەلەۋگە، مەملەكەت ٴۇشىن دارىندى تاربيەلەۋگە تاباندى بولىپ، مەكتەپ رەفورماسىنىڭ، دامۋىنىڭ باستان ـ اياق شينجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانىدى تىنىشتىق باس نىساناسىمەن ٴبىر باعىتتا قاتار ىلگەرىلەۋىنە شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، احلاق، اقىل ـ وي، دەنە، ەستەتيكا، ەڭبەك جاعىندا جان ـ جاقتى جەتىلگەن سوتسياليزم قۇرىلىسشىلارىن جانە ٴىزباسارلارىن قۇلشىنا باۋلۋ كەرەك. وقۋ باستاۋدىڭ ٴتۇرلى قىزمەتىن تىڭعىلىقتى ىستەپ، مەكتەپكە ٴتۇسۋ تاربيەسىن كۇشەيتىپ، وقۋ باستاۋدىڭ ”1 ـ ساباعىن“ ويداعىداي ٴوتىپ، وقىتۋ عيماراتى، كىتاپحانا، تاجىريبەحانا، اسحانا سياقتى ٴتۇيىندى ورىنداردى جانە قاتىستى قۇرىلعىلاردى، جابدىقتاردى ٴبىر ـ بىرلەپ تەكسەرىپ، جوندەپ، وقىتۋشى ـ وقۋشىلارعا جاراسىمدى، ورنىقتى وقۋ ـ اعارتۋ، وقىتۋ ورتاسىن ازىرلەۋ كەرەك.